

Synesios (370–413/4): Oratio de regno

originál: N. Terzaghi, Synesii Cyrenensis opuscula, Rome: Polygraphica, 1944: 5–62.

12. Παραφυλακτέον μέντοι, καὶ μάλα ὅλη τῇ γνώμῃ, καί, εἴγε δυνάμεθα, ἅπασι τοῖς ἐν ταῖς ἀυλαῖς ὅπλοις ἐπὶ τούτῳ χρῆσθαι, μὴ λάθῃ παρεισδύσα κολακεία τὸ φιλίας πρόσωπον περικειμένη. ὑπὸ μόνῃς γέ τοι ταύτης, καὶ ἀγρυπνούντων τῶν δορυφόρων, ληστεύεται βασιλεία. εἰσφέρεται γάρ, ἢν μὴ καὶ πάνυ ἐρύκηται, μάλα ἐνδοτέρω τῶν ταμιείων καὶ ἐπιχειρεῖ τῷ κυριωτάτῳ τῶν βασιλέων, αὐτῇ τῇ ψυχῇ· ἐπεὶ τό γε φιλέταιρον οὐχ ἥκιστα ἀρετὴ βασιλέως. τοῦτό γέ τοι καὶ Κῦρον τὸν πάνυ καὶ Ἀγησίλαον ὀνομαστοτάτους βασιλέων ἐν Ἑλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησε. γινώσεται μὲν δὴ τὰ ποιητέα καὶ γνώμην ἐν τοῖς φίλοις κυρώσει· ἵνα δὲ ἔργα γένηται, χειρῶν αὐτῷ δεῖ πολλῶν.

překlad: H. Druon, Oeuvre de Synésius, traduites entièrement pour la première fois en François et précédées d' une étude biographique et littéraire, Paris: Hachette, 1878.

12. Mais il faut surtout éviter, et c'est un danger contre lequel on ne saurait être à la cour trop bien armé, que l'adulation ne vienne à se glisser sous le voile de l'amitié. A elle seule l'adulation, malgré la vigilance des gardes, peut faire du prince sa proie. Si on ne la chasse bien loin, elle pénètre jusqu'au fond du palais, elle s'attaque à ce que les souverains ont de plus précieux, à leur âme même. L'affection pour ses amis n'est pas la moindre vertu d'un prince. C'est là ce qui a fait du fameux Cyrus et d'Agésilas les rois les plus renommés chez les Barbares et chez les Grecs. Faut-il agir? Le roi délibérera d'abord, puis il arrêtera sa décision avec ses amis; mais, pour exécuter ses desseins, il a besoin de beaucoup de bras.

Agapetos (6./7.stol.): Ethesis kefalaion parainetikon

originál i překlad: R. Riedinger, Agapetos Diakonos: Der Fürstenspiegel für Kaiser Iustinianos, Athina: Etaireia filon tou laou, 1995.

22. Ἀποδέχου τοὺς τὰ χρηστὰ συμβουλεύειν ἐθέλοντας, ἀλλὰ μὴ τοὺς κολακεύειν ἐκάστοτε σπεύδοντας· οἱ μὲν γάρ τὸ συμφέρον συνορῶσιν ἐν ἀληθείᾳ, οἱ δὲ πρὸς τὰ δοκοῦντα τοῖς κρατοῦσιν ἀφορῶσι, καὶ τῶν σωμάτων τὰς σκιὰς μιμούμενοι τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις συνάδουσι.

32. Ἡγοῦ τούτους εἶναι φίλους ἀληθεστάτους μὴ τοὺς ἐπαινοῦντας ἅπαντα τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα, ἀλλὰ τοὺς κρίσει δικαίᾳ πάντα πράττειν σπουδάζοντας καὶ συνηδομένους μὲν ἐπὶ τοῖς χρηστοτέροις, ἐπιστυγνάζοντας δὲ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις· οὗτοι γὰρ ὄντως ἀψευδεστάτης φιλίας δεικνύουσι τεκμήριον.

22. Empfange die, welche guten Rat geben wollen, nicht die, welche immer darauf aus sind, dir zu schmeicheln. Denn die einen sehen in Wahrheit das Nutzbringende, während sich die anderen nach der Meinung der Herrscher richten. So ahmen sie den Schatten der Körper nach, indem sie dem Beifall zollen, was die Herrscher sagen.

32. Glaube nicht, dass die besten Freunde sind, die alles gut finde, was du sagst, die sind es eher, die sich bemühen, alles nach rechtem Urteil zu vollziehen. Sie freuen sich mit dir über deinen Vorteil und sind betrübt über deine Schwierigkeiten. Sie nämlich bieten dir wirklich das Zeugnis ganz ungeheuchelter Freundschaft.

Patriarcha Fotios (810–893): List bulharskému vladaři Borisovi-Michaelovi

originál: PG 101–103, Epistolarum libri tres, VIII. Ad Michalem Bulgariae principem; de officio principia, 625–703.

48. Χείλη δὲ κατήγορα καὶ συκοφαντίας ἀποστρέφου· πολλάκις γὰρ παιῖδας κατὰ πατέρων καὶ πατέρας ἐξέμηνε κατὰ παιδῶν, καὶ βίον ἔσχισεν συζυγίας, καὶ συγγενεῖς ἐπανέστησε κατ' ἀλλήλων· καὶ τί λέγω; πόλεις ὅλας καὶ οἰκίας ἀνέτρεψε μία φωνὴ συκοφάντου.

50. Μὴ ζῆτει δὲ παρὰ φίλων ἀκούειν τὰ ἡδέα, ἀλλὰ τὰ ἀληθῆ μᾶλλον. Εἰ γὰρ ἐχθοῖς μὲν οὐδ' ἀληθεύουσι πιστευτέον, φίλοις δὲ διέφθορεν τὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὸ ἡδὺ λέγειν ζητοῦσι κάκεῖνοι, πόθεν ἡμῖν ἀλλαχόθεν ἢ τῆς ἀληθείας ἔσοιτο γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν οὐκ εὐαγῶς ἐνίοτε παρ' ἡμῶν λεγομένων ἢ πραττομένων; Διὸ μέγιστον ἡγοῦ φίλους κολάκων διαφέρειν· οἱ μὲν γὰρ κατὰ πρόσωπον ἐπαινοῦντες, σέ τε τῶν ὡς εἰκὸς ἀμαρτανομένων συναίσθησιν λαβεῖν οὐκ ἔωσιν καὶ μείζω ταῦτα πρὸς τοὺς ἄλλους ταῖς διαβολαῖς ἀποτελοῦσιν, οἱ δὲ καὶ σέ τῷ διὰ φιλίας ἐλέγχῳ συνιδεῖν τὸ παρανομηθὲν μᾶλλον δυναμοῦσιν, κἂν τι δέη πρὸς τοὺς ἔξω λέγειν, ἀντὶ κατηγορίας ἀπολογίαν τοῦ πραχθέντος ἐκμηχανῶνται.

překlad: D. Stratoudaki-White – J.R. Berrigan, The Patriarch and the Prince: The Letter of Patriarch Photios of Constantinople to Khan Boris of Bulgaria, Brookline: Holly Cross Orthodox Press, 1982.

35. Turn away from accusatory lips and calumnies, for often they have enraged children against fathers and fathers against children and have dividend married couples and caused relatives to rise against one another. And need I say that one statement by a sycophant has overturned whole households and cities?

Do not seek to her from friends the pleasant, but rather the truth, and if friends dilute the truth and say rather what is pleasant, from what other source then would we be able to have knowledge of truth, and how can we correct the mistakes we commit occasionally in word or deed? For this reason consider friends to be greatly superior to flatterers. The flatterers praise you to your face but they do not allow you to recognize your mistakes; on the contrary, they will, with their slandering, exaggerate them before the others.

Kefalaia parainetika

originál i překlad: K.D.S. Paidas, Δύο παραινετικά κείμενα προς τον αυτοκράτορα Λέοντα στ` τον Σοφό, Athina: Kanakis, 2009.

25. Συνουσίας τὰς ἐν πότοις εὐλαβοῦ· μέθη γὰρ τῇ φρονήσει ἐναντίον τι χρῆμα καὶ πολέμιον. ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ τοῦ οἴνου τυραννηθῆ, ταῦτὸν πάσχει τοῖς φαύλοις ἡνιόχοις, οἳ τὸ ἄρμα κυβερνᾶν ἀδυνατοῦντες καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἵππους ὧδε κάκεῖσε περιφέρουσι καὶ γέλωτα τοῖς ὀρῶσι μέγιστον ἐμποιοῦσιν· οὕτω δὲ πασχούσης τῆς διανοίας ἀναγκη καὶ τὴν ψυχὴν πολλὰ σφαλλομένην διατελεῖν.

25. Να φυλάγεσαι από τα συμπόσια, επειδή η μέθη είναι πράγμα αντίθετο και αντικείμενο προς τη σύνεση. Διότι, όταν η διάνοια κυριευτεί από το κρασί, παθαίνει το ίδιο που παθαίνουν οι ανίκανοι ηνίοχοι, οι οποίοι, καθώς αδυνατούν να ελέγξουν το άρμα, περιφέρουν και τους εαυτούς τους και τα αλόγα εδώ και εκεί και προκαλούν σφοδρό γέλωτα σε αυτούς που τους βλέπουν· κατά τον ίδιο τρόπο, λοιπόν, όταν η διάνοια του ανθρώπου βρίσκεται σε κακή κατάσταση, τότε αναπόφευκτα και η ψυχή του υποπίπτει σε πολλά σφάλματα.

Kekaumenos (11.stol.): Strategikon

originál i překlad: D. Tsougarakis, Κεκαυμένος Στρατηγικόν, Athina: Kanakis, 1996.

20. [...] Τους κόλακας καὶ τοὺς πρὸς χάριν ὀμιλοῦντάς σοι φεῦγε ὡς φεύγει τις ἀπὸ ὄφειως. Ἀλλὰ μηδὲ σὺ πρὸς χάριν γράφης ἢ λέγῃς τινί· ἴσως γὰρ προσάπαξ ἀποδεχθήσῃ· ἀλλὰ πάντα ἃ λέγεις ἐν ἀλήθειᾳ λέγε. Καὶ εἰ ἔστι σκληρόν, πρῶτον μὲν οὐκ ἀποδέξονται σε, ἔσχατον δὲ καὶ πάνυ σε ἐπαινέσουσι.

20. [...] Τους κόλακες κι αὐτοὺς ποὺ σοῦ λένε μόνο εὐχάριστα λόγια νὰ τοὺς ἀποφεύγεις, ὅπως ἀποφεύγει κανεὶς τὸ φίδι. Ἀλλὰ οὔτε κι ἐσὺ νὰ γράφεις ἢ νὰ λὲς σὲ κάποιον μόνον ὅσα τὸν εὐχαριστοῦν. Ἴσως ἔτσι γιὰ ἓνα διάστημα νὰ σὲ ἀποδεχτοῦν· ὅμως ἐσύ, ὅ,τι λὲς νὰ τὸ λὲς μὲ εὐλικρίνεια. Κι ἂν εἶναι σκληρό, τότε ἴσως στὴν ἀρχὴ νὰ μὴ γίνεις ἀποδεκτός, ὅμως στὸ τέλος θὰ σ' ἐπαινέσουν καὶ μὲ τὸ παραπάνω.

Digenis Akritis

J. Mavrogordato, Digenes Akrites: Edited with an introduction, translation, and commentary. Oxford: Clarendon Press, 1956.

E. Jeffreys, Digenis Akritis. The Grottaferrata and Escorial versions [Cambridge Medieval Classics 7], Cambridge: Cambridge University Press, 1998: IV. 1032–1042.

Ἀξιῶ καὶ ἀντιβολῶ τῆς σῆς δόξης τὸ κράτος ἀγαπᾶν τὸ ὑπήκοον, ἐλεεῖν πενομένους, ἐξ ἀδικούντων ῥύεσθαι τοὺς καταπονουμένους, τοῖς παρὰ γνώμην πταιοῦσι συγχώρησιν παρέχειν, μὴ προσέχειν διαβολαῖς, ἀδικον μὴ λαμβάνειν, αἰρετικούς ἀποσοβῶν, ὀρθοδόξους κρατύνων. Ταῦτα γάρ, δέσποτα, εἰσὶν ὅπλα δικαιοσύνης, μεθ' ὧν δυνήσῃ τῶν ἐχθρῶν πάντων περιγενέσθαι· οὐ γὰρ ἔστι δυνάμεως κρατεῖν καὶ βασιλεύειν, Θεοῦ μόνον τὸ δῶρημα καὶ δεξιᾶς ὑψίστου.	I claim and I entreat your glory's power To love obedience, pity the poor, Deliver from justice the oppressed, Accord forgiveness to unwilling faults, Not to heed slanders, accept no injustice, Scatter the heretics, confirm the orthodox. The, master, are the arms of righteousness, With which you can overcome all your enemies. For rule and kingship belong to might; Only God grants then and the Highest's right hand.
---	--

Theofylaktos Ochridský (1055–1107): Paideia basilike (Rady pro Konstantina Douku)

originál i překlad: P. Gautier, Théophylacte d' Achrida discours, traités, poésies: Introduction, texte, traduction et notes, Thessalonique: Association de recherches Byzantines, 1980, 203.10–20.

Ἀλλ' οὐχ ὁ φίλος οὕτως. Νυκτὸς δὲ καὶ ἡμέρας τοῦ φίλου βασιλέως φροντίζει καὶ ταῖς ὑπὲρ ἐκείνου κάμνει μερίμναις, οὐχ ὅπως κερδάνῃ τοῦτο μόνον σκοπῶν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκκαρπώσῃται, ἀλλ' ὅπως ἀραρότως ἔξει τῇ βασιλείᾳ τὰ πράγματα, καὶ λυπήσῃ μικρόν, ἵνα μεῖζον εὐφράνῃ, καὶ δορυξέται τοῖς ῥήμασιν, ἵνα γλυκάνῃ τοῖς πράγμασιν, οὐχ ὑποκλινόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως θελήμασιν, οὐδὲ σκιᾶς ἔργον ποιῶν καὶ συνεπινεύων τοῖς νεύμασι καὶ συγκινούμενος τοῖς κινήμασιν, ἀληθῆς δὲ ὢν καὶ αὐθέκαστος καὶ τὰ τοῦ φίλου δι' ἀγάπην ἐξιδιούμενος. Καὶ μέντοι καὶ βασιλεὺς οὐ βαρὺν σωφρονιστὴν, ἀλλὰ γλυκὺν νοθετητὴν τὸν φίλον οἰήσεται, καὶ τοῖς μὲν κολακεύουσιν ὡς ἐχθραίνουσιν ἐμπικρανεῖται καὶ βαρὺ συνάξει τὸ ἐπισκύνιον.

L' ami n'agit pas ainsi. Nuit et jour, il pense à son cher basileus et e consume de soucis en sa faveur. Il avise non au moyen de s' enrichir et de tirer parti du pouvoir, mais de consolider les affaires de l' empire. Il l' affligera un peu pour lui procurer une plus grande joie; il le piquera avec des mots pour lui faire plaisir avec des faits; in ne cède pas à toutes les volontés du basileus, ne se comporte pas comme une ombre, opinant à ses signes de tête et imitant ses mouvements, mais il reste sincère et vraiment lui-même et fait siennes par amour le affaires de son ami. Le basileus, de son côté, ne considérera pas son ami comme un pénible conseiller, mais comme un charmant mentor, et il s' emportera contre les flatteurs comme contre des ennemis, et pour eux il froncera sévèrement les sourcils.

Nikeforos Blemmydes (1197–1272): Basilikos andrias (Obraz vladaře)

K. P. Christos, Ο βασιλικός ανδριάς του Νικηφόρου Βλεμμύδη, Συμβολή στην πολιτική θεωρία των βυζαντινών, Athina: Kouromanos, 1996.

Εἰ δὲ καὶ κόλακες ἐπίτριπτοι θωπεύοντες τύχοιεν καὶ καταψῶντες αὐτὸν καὶ σαίνοντες, ἐνασμενίζει τούτοις ἢ φίλοις, μὴ ξυνορῶν τὸ διάφορον. (93.) ὅτι κόλαξ μὲν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ ἡδὺν καρυκεύει, κἂν δηλητήριον, φίλος δὲ τὸ ἐπωφελὲς ἀγωνίζεται, κἂν πρὸς ἀνάγκην ἀνιώῃ τὴν αἴσθησιν. (94.) καὶ ὁ μὲν ὄλαις ἡνίαϊς πρὸς μόνον φέρεται τὸ λαβεῖν, ὁ δ' ὑπὲρ τοῦ τῷ πεφιλμένῳ συνοίσοντος καὶ αὐτὴν προῖεται τὴν ζωὴν· καὶ ὅτι κόλακες

μὲν χεῖρους κοράκων, 'ὄ' δὲ 'φίλος, ἄλλος αὐτός'. ἔστι μὲν οὖν τὸ ἐκκελυμένον τούτων παραίτιον τῶν δεινῶν, αὐτοῦ δὲ πολλάκις τὸ ὑπερήφανον. (95.) διὸ καὶ τὸν Κορίνθιον Ἰππόνου μετὰ νίκας ὅσας ἰστόρηται—τὴν τῶν ἀρκύων τῆς Ἀντείας ἐξάλυξιν τῶν ἀδίκων ἐρώτων καὶ ἀδικωτέρων ἐπιβουλῶν, τὴν τῶν Σολύμων, τῶν Ἀμαζόνων, τῆς τῶν ἀκμαιοτέρων ἐνέδρας Λυκίων καταπολέμησιν—, ἐπεὶ καὶ τὸν αἰθέρα διαπτῆναι τῷ Πηγάσῳ νεανιεύσοιτο, κατενηνέχθαι κύμβαχον καὶ πεπηρῶσθαι μὲν τὰς ὄψεις 'ἀλαῶσθαι' δὲ 'κατὰ πεδῖον Ἀλήιον' μὴ τετυχηκότα τέως χειραγωγῶ.

shrnuti: K. P. Christou, Βασιλικός Ανδρίας, Ο ιδεώδης μοναρχής κατά το Νικηφόρο Βλεμμύδη, Thessaloniki: Aristoteleio Panepistimio, 1993: 43.

92b-104. Δεν πρέπει κανείς νά θεωρεῖ φίλους τούς κόλακες. Ὁ κόλαξ «τό ἡδύ κἄν δηλητήριον», ἐνῶ ὁ φίλος ἐπιδιώκει τό ἐπωφελές, ἀκόμη καί ὅταν ἐξ ἀνάγκης γίνεται δυσάρεστος. Οἱ κόλακες τυφλώνουν τὴν ψυχὴ καὶ γίνονται αἴτιοι δεινῶν, ὅπως αἰτία δεινῶν γίνεται καὶ ἡ ἀλαζονεία, καθῶς δείχνει τό παράδειγμα τοῦ Ἰππόνου τοῦ Κορίνθιου, πού ἀφοῦ ἔκανε διάφορα κατορθώματα, κατέπεσε καὶ τυφλώθηκε ὅταν θέλησε νά πετάξει μέ τόν Πήγασο.

Thomas Magistros (1282–1328): Rady pro Andronika II. Palaiologa

originál: PG 145, I, 447–495.

Σκόπει δὲ, ὅση σοὶ δύναμις, ὅπως μὴ φίλους οἰόμενος ἔχειν, ἔπειτα λάθης κολακευόμενος, καὶ σαυτὸν οἷς οὐκ ἔδει διδούς, ἐν τῷ δοκεῖν ἅ προσῆκεν αἰρεῖσθαι. Οὐδὲ γὰρ τοῖς τὰ σὰ δήπου στέργειν τε καὶ φιλεῖν μάλιστα διατεινομένοις, πιστεύειν ἀπλῶς ἅπασι χροῖ, καὶ τὴν αὐτὴν περὶ τούτων δόξαν κεκτηῖσθαι· ἀλλ' οὐς μὲν ἂν ἴδης ἐπὶ μὲν τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς ἡδομένους, ἐπὶ δὲ τοῖς οὐχ οὕτως ἔχουσιν ἀχθομένους, καὶ τὰ μὲν ἐπαινοῦντας, τοῖς δ' ἐλευθέρως ἐπιτιμῶντας καὶ συμβουλευόντας τὰ βελτίω, καὶ ὅλως μετὰ τοῦ λελογισμένου καὶ σώρφονος πάντα καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν αἰρουμένους, τούτους καὶ φίλους πάντως ἡγεῖσθαι, καὶ ὡς ἐταιροτάτοις τὰ πλείστου φύσιν ἄξια χρῆσθαι.

překlad: W. Blum, Byzantinische Fürstenspiegel: Agapetos, Theophylakt von Ochrid, Tomas Magister, Stuttgart: Anton Hiersemann 1981: 120.

16. Achte, soweit es dir irgend möglich ist, darauf, dass deine vermeintlichen Freunde sich nicht später insgeheim als Schmeichler entpuppen; vertraue dich niemals Unwürdigen an, solchen Menschen also, die den Eindruck erwecken wollen, sie nämlich sich nur, was ihnen zusteht. Du darfst nicht einfach allen Menschen Vertrauen schenken, die dich und deine Aufgaben aufrichtig zu lieben vorgeben: in Bezug auf solche Menschen darfst du nicht immer dieselbe Meinung haben. Du sollst im Gegenteil nur solche Leute für Freunde halten, und nur mit solchen als wirklich echten Gefährten Gemeinschaft haben, von denen du folgendes siehst: sie freuen sich, wenn es dir gut geht, in deinem Unglück trauern sie mit dir; dein Glück preisen sie, bei den Schicksalsschlägen, die dich treffen, machen sie dir in freimütiger Rede Vorwürfe und raten zum Bessern, kurz: diese wirklich Freunde sind entschlossen, mit Überlegung und Vernunft dir alles zu sagen und mit dir zu tun.

Manuel II. Palaiologos (1350–1425): Υποθηκαι basilikes agoges (Poučení o královském způsobou života)

PG 156, Praecepta educationis regiae ad Joannem filium, 309–385: 332.

21. Ἡ που φίλος σοι σαφῆς, ὅς κοινωνῶν σοι τῶν ἔργων, κατόπιν τοῦ συνοίσοντος αἰεὶ τὸ χάριεν τίθησιν. Ὁ δὲ πρὸς χάριν βλάβουσιν ὑπηρετούμενος μισούντων τε καὶ πολεμίων αὐτῶν οὐδὲν διενήνοχεν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑπερήλασε, κολεκεΐαις πλανῶν, καὶ μονονουχὶ τὸν νοῦν λυμαινόμενος. Οὐ μὴν ἀλλὰ κὰν τῷδε τῷ μέρει ἐκείνων μάλα πλεονεκτεῖ πρὸς τῷ βλαβερός εἶναι. Ἐκεῖνοι γὰρ ἡμῖν λυπηροὶ, καὶ τοῦ λυποῦντος ἀπαλλαξείοντές ἐσμεν ἕκαστος· ὁ δὲ καὶ βλάπτων ἡδὺς νομίζεται· καὶ διὰ τοῦτο φιλητέος γε μᾶλλον ἢ μισητέος δοκεῖ. Καὶ τὸ μὲν ἐχθρὸν καὶ καταλλάξαι δυνατὸν, καὶ κατενεγκεῖν οὐκ ἀδύνατον· οὗτος δὲ λανθάνειν δυνάμενος, ἔστηκεν ἔξω βελῶν· πρὸς δὲ τὴν ἀπάτην ἐκετείνεται, ἐξ ὧν τρέφεται λωβώμενος, καὶ κατ'αὐτῶν θηριούμενος. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλα δεινὸν, ὅτι τῷ μὲν ἀπατᾶν κερδαίνει, τῷ δὲ κερδαίνειν παρακαλεῖται πρὸς τὴν ἀπάτην· καὶ λοιπὸν ἐπ'ἀπειρον μονονουχὶ τὸ κακὸν πρόεισιν.